

Strategia de țară pentru Moldova

2017-2022

Astfel cum a fost aprobată de Consiliul de Administrație în cadrul
ședinței sale din 29 noiembrie 2017

European Bank
for Reconstruction and Development

Strategia de țară pentru Moldova

Traducerea în limba română a textului oficial este oferită de către BERD pentru a facilita lectura acestui document. Deși BERD a încercat să asigure că varianta în limba română este cât mai apropiată de textul original, Banca nu oferă garanții privind acuratețea traducerii. Cititorul își va asuma răspunderea pentru folosirea variantei în limba română. BERD, angajații sau consultanții săi nu vor fi răspunzători pentru inadvertențele, erorile, omisiunile, discrepanțele sau modificările conținutului traducerii, indiferent de motivul apariției acestora sau neplăcerile cauzate. În cazul diferențelor sau neconcordanțelor dintre textul în engleză și traducerea în română, versiunea în limba engleză va prevala.

Cuprinsul și Glosarul

Cuprins

Strategia pentru Moldova - -sumar executiv	4
Privire de ansamblu Moldova – BERD	5
I. Implementarea Strategiei de țară anterioară – 2014-2017	6
Rezultate de tranziție cheie obținute pe parcursul perioadei strategiei anterioare	7
Provocările în calea implementării și lecțiile cheie	8
II. Contextul economic	9
Contextul macroeconomic și perspectivele pentru perioada strategiei	10
Provocările cheie în perioada de tranziție	11
III. Prioritățile Guvernului și implicarea părților interesate	12
IV. Definirea priorităților Strategiei de țară pentru Moldova	13
V. Activitățile și cadrul de rezultate	14
VI. Cartografierea complementarității partenerilor internaționali în zonele de intervenție ale BERD	15
VII. Riscurile privind implementarea și consecințele de mediu și sociale	16
VIII. Evaluarea co-finanțării din partea donatorilor	17
Anexa 1 – Evaluarea politică	18
	19

Lista de abrevieri

VAF	Volum Anual de Afaceri	MW	Megawați
CIM	Consultanță pentru întreprinderile mici	AOD	Asistență oficială pentru dezvoltare
CPI	Indicele prețului de consum	IFP	Instituții financiare partenere
OSC	Organizațiile societății civile	PTI	Impactul portofoliului asupra tranziției
ZLSAC	Zona de liber schimb aprofundat și cuprinzător	ER	Energie regenerabilă
M&S	Aspecte de mediu și sociale	IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare	ÎS	Întreprinderi de stat
EE	Eficiență Energetică	CT	Cooperare tehnică
EEC	Europa de Est și Caucaz	BM	Banca Mondială
MSS	Mediu, sănătate și siguranță	FIA	Femei în afaceri
BEI	Banca Europeană pentru Investiții		
ENTSO-E	Rețeaua europeană a operatorilor de transport și sistem pentru energie electrică		
IAT	Impactul așteptat al tranziției		
UE	Uniunea Europeană		
M&S	Aspecte de mediu și sociale		
ISD	Investiții Străine Directe		
ZEL	Zonă Economică Liberă		
PIB	Produs Intern Brut		
TEV	Tranziție spre economia verde		
ICA	Industrie, comerț și agrobiznes		
IFI	Instituție Financiară Internațională		
FMI	Fondul Monetar Internațional		
IMMM	Întreprindere micro, mică și medie		

Strategia pentru Moldova – Sumar Executiv

Moldova s-a angajat să respecte și să aplice, deși neuniform, principiile democrației pluripartite, pluralismului și economiei de piață în conformitate cu condițiile prevăzute în Articolul 1 din Acordul de înființare a Băncii.

Ritmul procesului de reformă a fost neuniform în perioada strategiei anterioare, parțial din cauza situației politicii antagoniste din Republica Moldova, cu toate că stabilitatea s-a consolidat odată cu instaurarea unui nou guvern de coaliție în ianuarie 2016. Acordul de asociere UE - Moldova, inclusiv ZLSAC, au intrat pe deplin în vigoare în 2016 după care, în același an, a urmat aprobarea unui program de trei ani cu FM, urmat de redeschiderea suportului bugetar străin care reprezintă un punct de ancorare pentru punerea în aplicare a reformelor. În pofida acestor evoluții, progresul Moldovei continuă să fie ținut în loc de angajamentul fragil față de reforme și provocări structurale semnificative. Dimensiunile mici și baza îngustă a economiei, factorii demografici nefavorabili (inclusiv emigrarea în masă), și climatul de afaceri dificil descumpănesc investitorii și afectează perspectivele de creștere. Guvernanța slabă și opacitatea structurii de proprietate în sectorul bancar au condus la practici de afaceri imprudente, au împiedicat intermedierea și au constrâns accesul la finanțare pentru întreprinderi.

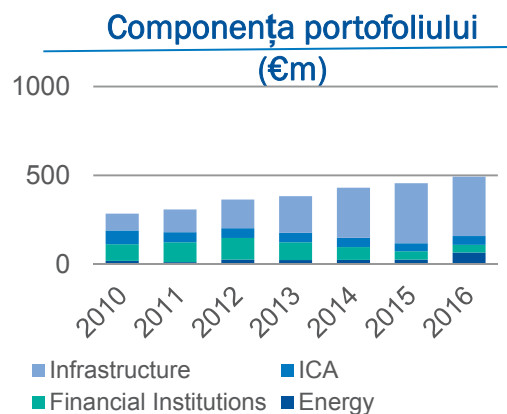
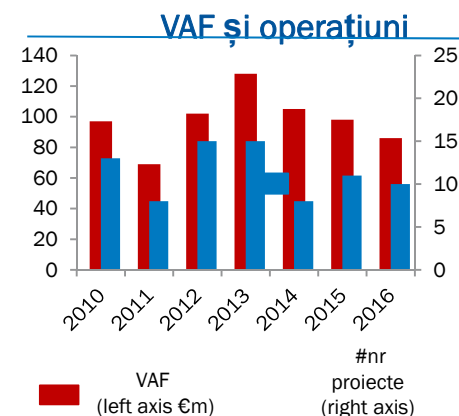
Moldova rămâne în urmă la toate cele șase calități de tranziție identificate de BERD ca fiind componente esențiale ale unei economii de piață durabile (competitivă, bine guvernată, verde, incluzivă, rezilientă și integrată). Bazându-se pe acitivitatea sa în țară până în prezent, valorificând avantajele sale comparativ cu alte instituții financiare internaționale și luând în considerare prioritățile de reformă ale Guvernului, Banca va prioritiza îmbunătățirea **guvernanței** și sporirea **rezilienței** economiei prin deblocarea sectorului bancar și consolidarea securității energetice, sporirea **competitivității** țării prin sprijinirea sectorului privat și prin susținerea modernizării, și reformei sectorului public. Prin intermediul proiectelor sale BERD va încerca de asemenea, să promoveze economia verde și creșterea incluzivă bazată pe gen, în conformitate cu abordarea adoptată de către Consiliul Director privind Tranziția spre economia verde și Strategia privind incluziunea economică. În acest sens, Banca este determinată să realizeze următoarele priorități strategice în Moldova în perioada 2017-2022:

- Îmbunătățirea guvernanței și consolidarea rezilienței prin determinarea restructurării sectorului bancar și sporirea securității energetice
- Creșterea competitivității prin sprijinirea companiilor private în vederea fortificării capacităților și promovarea comercializării utilităților publice și a infrastructurii

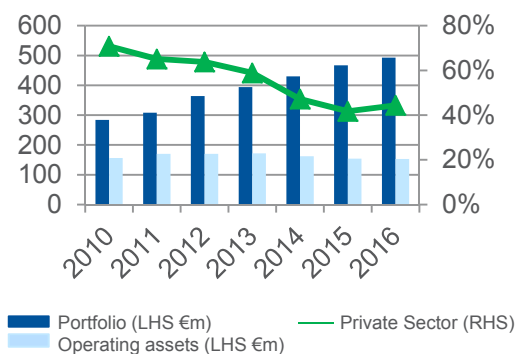
Privire de ansamblu Moldova - BERD

Activitățile investiționale ale BERD în Moldova¹

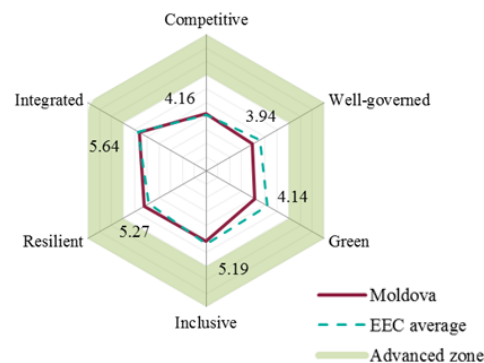
Portfoliul	469 mln€	# proiecte active	43
Capital propriu	3%	Active operaționale	139 mln €
Cota sectorului privat în portofoliu	44%	Investiții cumulative nete	1,147mln €

Dinamica portofoliului

Lacune în materie de tranziție (1-10)

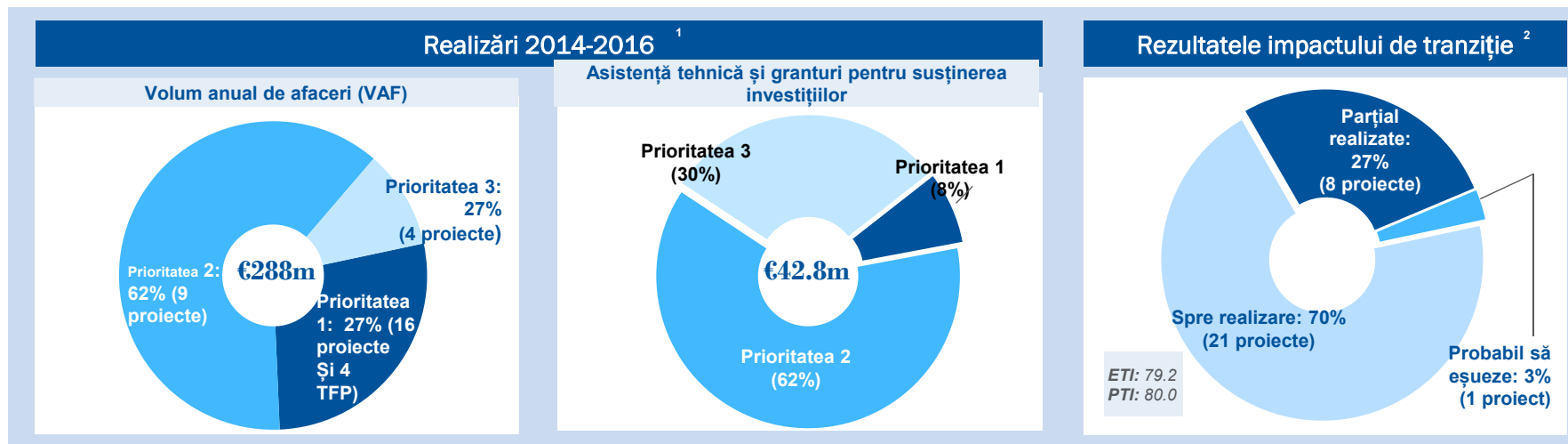
Moldova – Cifre

Populație (m)	3.6	2016
PIB per cap de locuitor (PPP, USD)	5,322	2016
Indicele competitivității globale (Forumul Economic Mondial, poziția)	100 (din 138)	2016-17
Șomaj (%) (Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova)	4.2	2016
Șomajul în rândul tineretului (%) (Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova)	11.2	2016
Participarea femeilor pe piața muncii (%) (Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova)	40.1	2016
Intensitatea energetică (TPES/PIB) (tep/mii 2010 USD. Sursa: AIE)	0.47	2014
Intensitatea emisiilor/PIB (kgCO2/2010 USD. Sursa: AIE)	1.03	2014

1. 1. Data la sf de octombrie 2017. Cota sectorului privat: investiție cumulativă rata rulantă a portofoliului pe 5 ani

1. Implementarea Strategiei Anterioare – 2014-2017

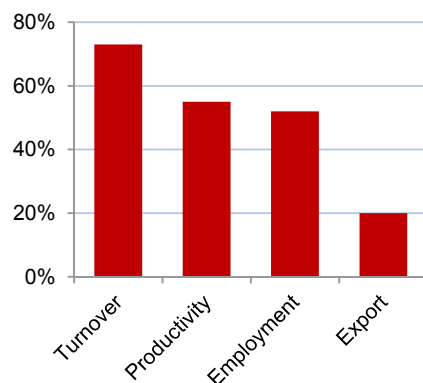
1.1. Principalele rezultate de tranziție obținute pe parcursul perioadei strategiei anterioare

Prioritatea 1: Crearea unor condiții propice pentru dezvoltarea sectorului privat

Consultanță pentru întreprinderile mici (CIM/ASB)

% din clienții ASB și-au majorat ...

Rezultate cheie de tranziție

Banca a reușit să :

- **Ofere ISD pentru asistență:** 17.4 mln € pentru susținerea a două companii internaționale din industria auto pentru extinderea operațiunilor acestora în Moldova; 33.3 mln € către cinci companii locale cu capital străin orientate către export pentru a susține restructurarea și dezvoltarea acestora.
- **Îmbunătățească accesul IMM-urilor la finanțare:** prin intermediul instituțiilor sale partenere, Banca a oferit €30.4m companiilor private. Au fost emise garanții comerciale în sumă de 8.5 mln €. Dialog multi-lateral de politici care abordează transparența și guvernanta corporativă, în mod direct și în comun cu alți parteneri de dezvoltare.
- **Susțină fortificarea capacităților IMM:** În 2014-2016, au fost finalizate 226 proiecte de consultanță, care au contribuit la o sporire medie a productivității cu 11%, o creștere medie a cifrei de afaceri cu 21% și o creștere în medie a numărului de angajați cu 25%.
- **Ajute la îmbunătățirea climatului investițional** prin dialog de politici susținut prin asistența tehnică și sprijin continuu al Consiliului Economic pe lângă Primul – ministrul RM.

Banca nu a valorificat întregul potențial privind sprijinirea IMM-urilor, deoarece a fost constrânsă de mediul nefavorabil din sectorul bancar din Moldova și de numărul insuficient de instituții partenere eligibile. Eforturile de deblocare a sectorului bancar în colaborare cu FMI, UE și alte IFI vor continua în noua perioadă a strategiei.

1. Priorități strategice 2014-2016: 1) Dezvoltarea sectorului privat 2) Standarde și integrare regională; 3) Comercializarea întreprinderilor municipale.

2. Date la sfârșitul anului 2016. Performanța impactului de tranziție reflectă modul în care proiectele pot realiza impactul de tranziție scontat odată cu semnarea acestora.

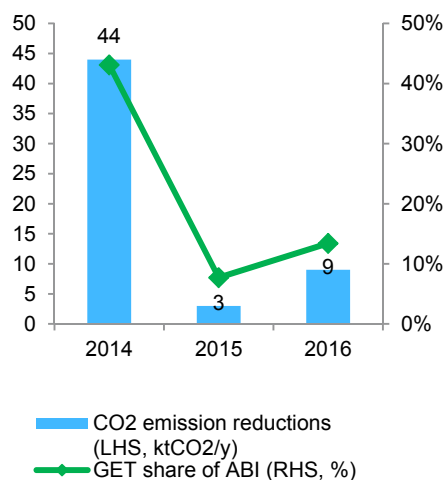
3. Proiecte evaluate 2014-2016

1. Implementarea Strategiei Anterioare– 2014-2017

1.1. Rezultate de tranziție cheie obținute pe parcursul perioadei strategiei anterioare

Prioritatea 2: Promovarea standardelor europene și a integrării regionale

Tranziția spre economia verde

Rezultate cheie privind tranziția

Banca a obținut rezultate tangibile în:

- **Promovarea standardelor europene:** a oferit un împrumut de 10 milioane de euro unei bănci locale în cadrul Programului liniei de creditare a BERD EU4Business-care va ajuta IMM-urile autohtone să se alinieze la standardele de calitate ale UE pentru a profita din plin de oportunitățile ZLSAC
- **Fortificarea securității energetice :** împreună cu UE și BEI, a acordat un împrumut de 41 milioane de euro pentru a finanța conducta de gaz Chișinău-Ungheni (România), care va spori interconectările cu UE, va îmbunătăți securitatea energetică a Moldovei și va promova concurența în sectorul gazelor naturale. Proiectul a însemnat elaborarea unui plan de acțiuni cuprinzător în sectorul energetic printr-un efort comun al BERD, BEI, UE, Secretariatului Comunității Energetice și al autorităților moldovene.
- **Îmbunătățirea infrastructurii rutiere:** a acordat împrumuturi de 87 milioane EUR pentru continuarea reabilitării drumurilor; a susținut reforma sectorului de întreținere a drumurilor.

Banca a fost mai puțin eficientă în implementarea proiectelor sale de infrastructură, care au rămas constrânse de capacitatea de implementare limitată locală și de cerințele procedurale locale complexe. Accelerarea implementării proiectelor deja semnate va fi o sarcină importantă în noua perioadă a strategiei.

Prioritatea 3: Sporirea comercializării și durabilității întreprinderilor municipale

Key Transition Results

Progrese înregistrate în promovarea participării sectorului privat și eficiența infrastructurii municipale, în special în **sectorul transportului urban**:

- Asistarea întreprinderii de transport electric din Bălți în vederea implementării Contractului de Servicii Publice pentru a crește eficiența (personalul și utilizarea energiei electrice) și moderniza parcul de troleibuze prin licitații competitive.
- Lansarea proiectelor pentru regionalizarea serviciilor de apă / canalizare și atragerea unui operator privat, îmbunătățind în același timp accesul la apă potabilă pentru cca. 130.000 de persoane, precum și îmbunătățirea serviciilor de livrare a agentului termic și conectarea a ca. 46.000 de oameni.
- Furnizarea instruirii pentru autoritățile naționale din domeniul comerțului și achizițiilor publice, lansarea unui proiect - pilot în domeniul achizițiilor electronice.

Banca rămâne constrânsă în ce privește capacitatea sa de a colabora cu localitățile de nivelul doi din Moldova, în mare parte datorită restricțiilor de contractare a împrumuturilor.

1. Implementarea Strategiei anterioare– 2014-2017

1.2. Provocări privind implementarea și lecții cheie

Contextul implementării: Criza bancară din perioada 2014-2015, instabilitatea politică și provocările în materie de guvernare au subminat încrederea și au rezultat în volatilitate macroeconomică. Emigrația a amplificat lipsa de competențe, a afectat investițiile directe străine care folosesc intensiv forța de muncă și au diminuat creșterea. În 2016, programul FMI și ZLSAC au apărut ca ancore externe ale reformei. Privatizarea a fost încetinită de interesul redus al investitorilor. Lipsa transparenței acționariatului și provocările privind guvernarea din băncile principale au afectat capacitatea BERD de a avea acces la o bază largă de clienți, deoarece acele trei mari bănci care reprezintă două treimi din activele sectorului se află sub supravegherea / administrarea specială a băncii centrale. BERD a canalizat sprijinul IMM în principal prin intermediul a două bănci partenere sănătoase. BERD a sprijinit în mod direct întreprinderile rentabile, inclusiv ISD în zonele economice libere, deși împrumuturile corporative rămân constrânse de structura sectorului privat și de insuficiența investițiilor private. BERD a sprijinit infrastructura energetică, de transport și infrastructura municipală, deși capacitatea slabă a partenerilor - și, mai recent, constrângerile suverane în privința împrumuturilor - au dus la întâzieri privind implementarea. Deblocarea oportunităților din sectorul bancar (transparența acționarilor, intrarea investitorilor strategici și financiari) va rămâne o provocare strategică cheie în următoarea perioadă a strategiei. Calitatea și mersul implementării proiectelor de infrastructură publică rămân dependente de capacitatea locală de absorbție, de capacitatea de împrumut suverană și municipală și de dinamica situației politice.

Oportunități și provocări în materie de implementare

- Baza economică îngustă limitează domeniile de implicare
- Lipsa transparenței acționarilor și problemele privind guvernarea în trei bănci principale
- Capacitatea slabă a încetinit debursările în proiectele din cadrul sectorului public
- Împrumuturile municipale non-suverane limitate la Chișinău, Bălți
- În timp ce piața locală este mică, ISD merg spre procesarea re-exporturilor
- ZLSAC, programul FMI au ancorat progresul reformei

Lecții cheie

- Deblocarea sectorului bancar este esențială pentru sprijinirea sectorului privat
- Sporirea capacității de implementare este esențială pentru asigurarea tranziției infrastructurii
- Complexitatea procedurală împiedică luarea deciziilor cu privire la finanțarea suverană, cvasi-suverană și municipală.
- Piața internă mică nu a descurajat investițiile străine directe orientate spre export, în special în ZEL, oferind potențialul de construire a unei platforme regionale de producție
- Alinierea continuă, pârgii comune cu UE, FMI, donatori bilaterali sunt esențiale

2. Contextul economic

2.1 . Contextul macroeconomic și perspectivele pentru perioada strategiei

Indicatorii macroeconomici principali ai Moldovei				
	2013	2014	2015	2016
Creșterea PIB (% anual)	9.4%	4.8%	-0.4%	4.3%
Inflația IPC (% mediu)	4.6%	5.1%	9.7%	6.4%
Soldul bugetar (% din PIB)	-1.9%	-1.9%	-2.3%	-2.1%
Soldul Contului Curent (% din PIB)	-6.5%	-7.1%	-6.4%	-4.1%
Investiții străine directe nete (% din PIB)	3.1%	3.95%	3.5%	1.5%
Datoria externă (% din PIB)	83.9%	82.3%	98.3%	97.7%
Rezerve brute (% din PIB)	35.5%	27.0%	27.0%	32.6%
Investiții totale raportate la PIB (% din PIB)	23.0%	24.8%	24.1%	22.3%
Datoria publică generală brută (% din PIB)	23.4%	24.5%	27.3%	37.6%
Creditarea sectorului privat (% din PIB)	42.1%	36.4%	31.3%	25.8%
Șomaj (%)	5.1%	3.9%	4.9%	4.2%
PIB nominal (mlrd dolari SUA)	8.0	8.0	6.5	6.8

Sursa: Autoritățile naționale de statistică, Banca Națională a Moldovei, raportul personalului FMI mai 2017

Creșterea în ultimii 15 ani a fost determinată de sporirea productivității. Transformarea structurală de la economia dominată de agricultură și industrie spre un rol mai proeminent al serviciilor și comerțului în producția totală a stimulat creșterea productivității. Scăderea forței de muncă determinată de migrație a contribuit, de asemenea, la creșterea productivității per lucrător.

Transformarea structurală s-a încetinit. Ponderea agriculturii în economie rămâne considerabilă și semnificativ mai mare decât în economiile europene mai avansate, conducând deseori spre o creștere volatilă și imprevizibilă.

Stabilizarea economică este în desfășurare după recesiunea din 2015. PIB-ul real a crescut cu 4,3% în 2016, susținut de o creștere reală anuală a agriculturii cu 18%. În anul 2016, recuperarea în termeni reali a consumului gospodăriilor casnice (cu o creștere cu 3,6% anuală în termeni reali) și a exporturilor de bunuri și servicii (cu 9,3% în termeni reali) a fost parțial neutralizată de scăderea investițiilor capitale (au scăzut cu 2,8% anual în termeni reali).

Presiunile externe și inflaționiste s-au redus. Leul moldovenesc s-a stabilizat în 2016-2017 (până la sfârșitul lunii aprilie), după ce s-a depreciat cu 34% în 2014-2015. Rezervele oficiale au crescut de la 1,8 miliarde USD la sfârșitul anului 2015 la 2,2 miliarde USD la sfârșitul anului 2016, astfel acoperirea importurilor s-a ridicat la cca. 6 luni (de asemenea datorită contracției importurilor). Pe fondul unor condiții monetare stricte și al unui leu stabil, inflația anuală a IPC a scăzut de la 9,7% în 2015 la 6,4% în 2016.

Stabilizarea macroeconomică este susținută de noul program cu FMI. În noiembrie 2016, FMI a aprobat un aranjament de trei ani în sumă de 179 milioane dolari USD pentru Republica Moldova, care vizează îmbunătățirea guvernancei și stabilității în sectorul bancar. Prima revizuire a fost finalizată la 28 aprilie 2017. Potrivit FMI: "Programul se încadrează în mare parte în termenele stabilite și se bucură de un puternic atașament al țării și este susținut de angajamentul ferm al factorilor de decizie în ceea ce privește gestionarea economică eficientă".

Perspectivele pe termen lung sunt nesigure datorită dimensiunilor mici, bazei economice înguste, investițiilor reduse, provocărilor din sectorul financiar și demografice. Prognoza BERD (Perspective economice regionale, mai 2017) o creștere de 3% în 2017 și creștere de 3,5% în 2018.

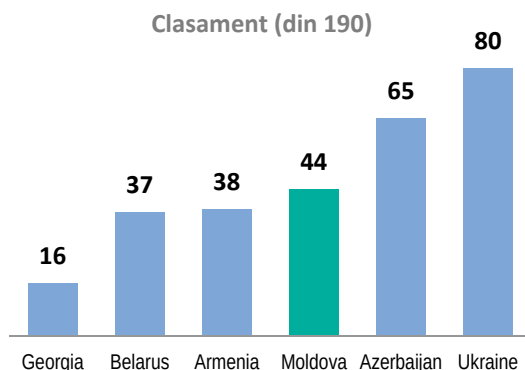
2. Context economic

2.2 . Provocările cheie ale tranziției¹

Competitivitatea

- **Piața internă mică, volatilitatea politică și economică** reduc încrederea investitorilor, îngreunează privatizarea.
- **Întreprinderile de stat** epuizează resursele.
- **Productivitatea scăzută** în sectorul agricol dominant diminuează competitivitatea economiei.
- **Emigrarea** epuizează capitalul uman, împiedică creșterea.
- **Provocările sectorului bancar** împiedică accesul IMM-urilor la finanțare și subminează încrederea
- **Exportul cu valoare adăugată mică** prevalează

Climatul favorabil de afaceri

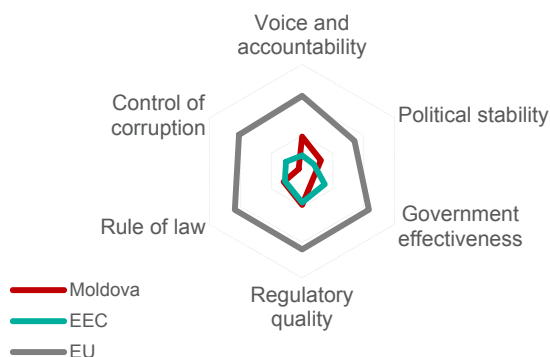

Sursa: Raportul Băncii Mondiale Doing Business 2017

Guvernanța

- **Provocările legate de informalitate și guvernanță** subminează încrederea investitorilor.
- **Statul de drept slab și sistemul judiciar nereformat** afectează climatul de afaceri și perturbă planificarea pe termen lung.
- **Birocrația** împovărează mediul de afaceri.
- **Cadrul de guvernanță corporativă** afectat de lipsa controlului intern, deficiențe în structura și funcționarea comitetelor de directori.
- **Lipsa transparenței acționarilor** în sectorul bancar.

Indicatorii de guvernanță

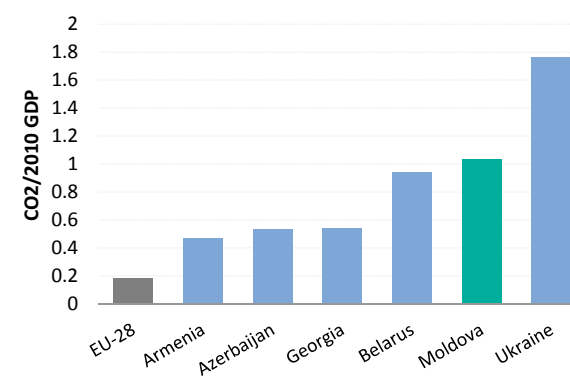

Sursa: Baza de date globală a Băncii Mondiale privind indicatorii de guvernanță

Tranziția verde

- **Intensitatea energetică** estimată semnificativ mai mare decât media pe UE.
- **Nivel redus al surselor regenerabile** în mixul energetic.
- **Barierile în calea investițiilor în economia verde** se datorează accesului scăzut la finanțare, profitabilității scăzute a proiectelor verzi.
- **Prevalența construcțiilor** din perioada sovietică împiedică eficiența energetică.
- **Tehnologiile eficiente din punct de vedere** al resurselor lipsesc.
- **Tarifele pentru apă**, de obicei, nu acoperă costurile operaționale și de întreținere.

Intensitatea energetică(2014)

Source: International Energy Agency

1. Vezi Diagnosticul țării de către BERD pentru mai multe detalii

2. Contextul economic

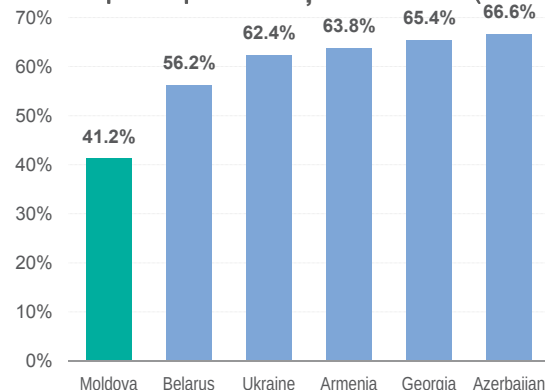
2.2 . Provocările cheie ale tranziției

Incluziune

Niveluri ridicate de **sub-ocupare** în diferite sectoare economice.

- **Angajarea neoficială** predominantă în agricultura rurală.
- Nivelul scăzut al vieții conduce la **emigrarea la scară largă**.
- Educația nereformată generează **incompatibilitatea competențelor**; tranziția de la școală la locul de muncă este lentă.
- **Disparități salariale între femei și bărbați**, deoarece femeile ocupă locuri de muncă mai puțin remunerate în sectorul serviciilor.
- Unele **disparități ale veniturilor la nivel de regiune**.

Rata de participare a forței de muncă (2014)

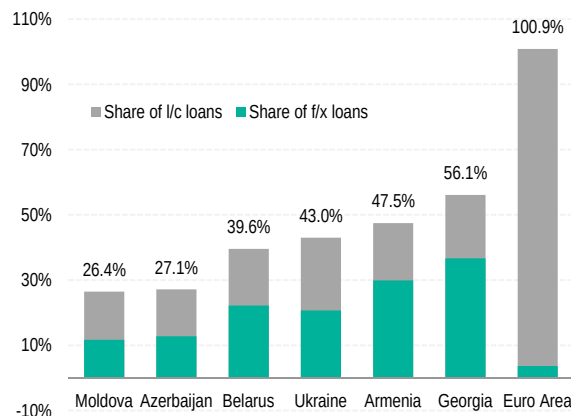

Sursa: Banca Mondială, autoritățile naționale în domeniul statisticii

Reziliență

- **Lipsa transparenței acționariatului, guvernanța slabă și împrumuturi către părțile afiliate** în bănci creează vulnerabilități și împiedică creșterea economică.
- **Nivelul redus al creditării** comparativ cu țările din regiune.
- **Nivelul scăzut de securitate energetică** din cauza dependenței de un furnizor strain dominant de gaze și de un furnizor dominant de energie electrică.
- **Diversificarea economică slabă** și în special dependența masivă de agricultura primară duce la fluctuații ale creșterii.

Împrumuturile sectorului bancar, % din PIB (2016)

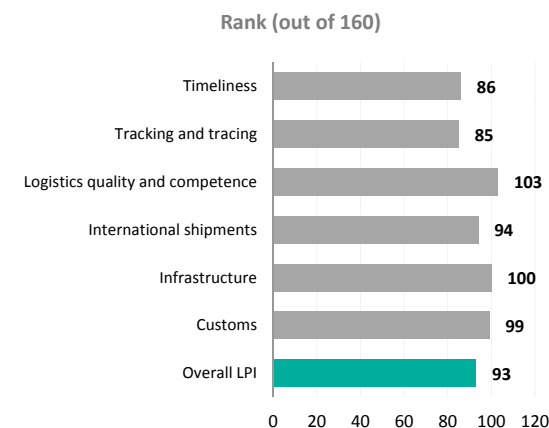

Sursa: Băncile centrale, BCE

Integrare

- Integrarea internă și transfrontalieră împiedicate de **infrastructura de transport de calitate proastă** (energie, drumuri, căi ferate).
- **Capacitatea slabă de implementare** afectează implementarea proiectelor în domeniul drumurilor.
- **Lipsa conectivității energetice transfrontaliere** creează vulnerabilități
- Ne-respectarea standardelor internaționale afectează **exporturile**.
- **ISD** merg în principal în Zonele Economice Libere (ZEL), dar rămân la unul dintre cele mai scăzute nivele din regiunea EEC, externalitățile pozitive ale ISD legate de FEZ asupra restului economiei sunt limitate.

Indicele de performanță a serviciilor de logistică

Sursa: Banca Mondială

3. Prioritățile Guvernului și implicarea părților interesate

3.1. Prioritățile de reformă ale Guvernului

- Reforme în cadrul Acordului de Asociere (inclusiv ZLSAC) cu Uniunea Europeană.
- Stabilitate macroeconomică, în conformitate cu programul FMI.
- Transparența și buna guvernare în sectorul financiar
- Interconectivitatea internă și transfrontalieră, și îmbunătățirea serviciilor municipale.
- Îmbunătățirea climatului de afaceri, promovarea concurenței, îmbunătățirea cadrului de reglementare.
- Îmbunătățirea securității energetice, reformare sectorului energetic și transparența; reducerea consumului de energie electrică prin creșterea eficienței energetice, și prin utilizarea energiei regenerabile; progres în implementarea Strategiei energetice a Moldovei până în 2030.
- Alinierea sistemului educațional la nevoile pieței muncii.
- Sporirea calității și eficienței sistemului justiției, și combaterea corupției pentru a asigura un acces echitabil la bunurile publice pentru toți cetățenii.

3.2. Domeniile de reformă propuse de BERD convenite în majoritate cu autoritățile

- Reforme în sectorul financiar ce vor consolida transparența acționarilor, spori accesul la finanțare, diminua riscurile sistemice și aduce investiții străine.
- Reforme pentru îmbunătățirea climatului investițional și stimularea investițiilor interne și externe.
- Reforme pentru încurajarea securității, eficienței și stabilității energetice (sectoarele gazelor naturale, energiei electrice).
- Reforme legate de dezvoltarea infrastructurii de transport, logisticii și comerțului (căi ferate, porturi, drumuri).
- Reforme legate de infrastructura municipală și de mediu (tarifare, eficiență energetică).
- Dialog pe politici pentru a debloca oportunitățile de investiții și de împrumuturi.

3.3. Mesaje cheie din partea societății civile către BERD

- Interesele personale și caracterul neoficial persistă, împiedicând crearea unor condiții echitabile și dezvoltarea sectorului privat.
- Unele preocupări legate de progresele înregistrate în ancheta privind recuperarea activelor băncilor
- Este importantă informarea IMM-urilor cu privire la cerințele standard ale UE care să le crească competitivitatea.
- Transparența în domeniul achizițiilor publice trebuie îmbunătățită, inclusiv, canale mai bune pentru contestarea deciziilor.
- Securitatea aprovizionării cu apă și gestionarea deșeurilor generează îngrijorări majore.

4. Definirea priorităților Strategiei de țară pentru Moldova

Ce trebuie să se schimbe? (Diagnosticarea țării)	Poate fi schimbată starea lucrurilor? (Secțiunea 3)	Ce poate face BERD? (Secțiunea 4)	Priorități Strategice (2017-2022)	Ce vrem să vedem în 2022
- Guvernanța slabă, opacitatea proprietarilor, practicile imprudente din sectorul bancar - Dependența de monopolurile străine pentru aprovizionarea cu energie	- Acțiunile de remediere sunt o prioritate a programului FMI și agendei autorităților - Subscrierea la al Treilea Pachet Energetic al UE include reforma internă a sectorului	- BERD este bine plasată între IFI pentru a conduce restructurarea băncilor din Moldova datorită expertizei, prezenței în sector, participării în capital. - Abilitatea de a mobiliza proiecte existente pentru a extinde conexiunea energetică transfrontalieră (gaz, rețelele de tensiune înaltă) cu România - Dispune de expertiză pentru a susține domeniul de energie regenerabilă	<i>Îmbunătățirea guvernanței și consolidarea rezilienței, prin restructurarea sectorului bancar; și fortifierea securității energetice</i>	- Guvernanță fortificată în cadrul băncilor - Reziliență sporită a sectorului financiar prin practici solide, finanțare durabilă - Rețele extinse pentru conectivitate energetică internă și inter-statală - Producție sporită de energie electrică din surse regenerabile interne - Standarde de reglementare îmbunătățite pentru promovarea rezilienței energetice
- Corupția structurilor monopoliste, caracterul informal descurajează investițiile noi - Bariere în calea comerțului transfrontalier, ISD printre cele mai scăzute din regiune - Întreprinderi de stat și utilități publice nereformate - Lipsa de interes din partea investitorilor împiedică privatizarea - Infrastructura, logistica subdezvoltată - Incompatibilitatea competențelor, lipsa capitalului uman - Intensitatea energetică ridicată afectează structura costurilor firmelor	- Stabilizarea politică, inclusiv Programul FMI ar trebui să contribuie la accelerarea reformelor - Consiliul Economic pe lângă Primul-ministru urmărește să îmbunătățească mediul de afaceri - ZLSAC promovează cele mai bune practici și standarde - Prezența ISD în zonele economice libere contribuie la îmbunătățirea competențelor; creșterea productivității, a standardelor - Localitățile progresiste urmăresc să reformeze furnizarea serviciilor - Strategia în domeniul transportului și logisticii pentru 2013-2022	- Instrumente eficiente pentru sprijinirea IMM-urilor, inclusiv a celor conduse de femei (finanțarea condiționată parțial de deblocarea sectorului bancar) - Expertiză în îmbunătățirea calității și productivității trans-sectoriale; consultanță pentru IMM-urile orientate spre export - Relații stabilite cu investitori străini și autohtoni - Expertiză în comercializarea utilităților publice, reforma transporturilor - Afilieri cu Consiliul Economic pe lângă Primul-ministru - Varietate de instrumente pentru eficiența energetică în diferite sectoare	<i>Sporirea competitivității prin sprijinirea firmelor private în consolidarea capacităților și promovarea comercializării utilităților publice și a infrastructurii.</i>	- Creșterea productivității și eficienței prin sporirea concurenței și apropierea de standardele de calitate ale UE în sectorul privat - Extinderea comerțului prin intermediul lanțurilor valorice globale - Comercializarea, restructurarea utilităților publice și a infrastructurii de transport - Creșterea eficienței energetice și a eficienței utilizării resurselor între sectoare

5. Cadrul de activități și rezultate

Prioritatea 1: Îmbunătățirea guvernantei și fortificarea rezilienței, prin restructurarea sectorului bancar și sporirea securității energetice

Obiective cheie (Rezultate)	Activități (Produce)	Urmărirea indicatorilor
- Guvernanță fortificată în bănci - Reziliență sporită a sectorului financiar prin bunele practici, finanțare durabilă	- Promovarea viguroasă a politicilor de reabilitare a sectorului bancar în conformitate cu cerințele FMI, UE și altor parteneri de dezvoltare - Sprijin acordat băncilor-clienți sănătoase prin linii de creditare dedicate (ÎMMM, sprijinul ZLSAC, eficiență energetică, finanțarea schimbărilor climatice, finanțarea operațiunilor comerciale, produse de partajare a riscurilor, FiA) - Extinderea numărului băncilor clienți (de exemplu, alte bănci cu capital străin) în funcție de rentabilitate, integritate - Dialog de politici, co-investiții selective împreună cu investitori renumiți pentru a restabili guvernanța corporativă, spori transparența acționarilor, revizui managementul în băncile principale - Susținerea selectivă a microfinanțării rentabile, a companiilor de leasing și a altor instituții financiare nebancale	- Volumul/creșterea împrumuturilor curente ale instituțiilor financiare partenere în segmentul țintă (ÎMMM, FiA) - Numărul de clienți (sau evaluarea calitativă) cu o guvernanță corporativă îmbunătățită.
- Rețele extinse pentru conectivitate energetică internă și inter statală - Generarea sporită a energiei electrice din surse regenerabile interne - Standarde regulatorii îmbunătățite pentru promovarea rezilienței energetice	- Sprijin pentru noi interconexiuni transfrontaliere de energie electrică importante, în conformitate cu Strategia energetică a Republicii Moldova până în 2030 și studiile privind interconectarea - Sprijin pentru reabilitarea și extinderea rețelelor de transport a energiei electrice în vederea integrării Republicii Moldova în ENTSO-E. - Susținerea dezvoltării infrastructurii pentru o piață de energie electrică cu ridicata - Finanțarea proiectelor rentabile în sectorul energiei regenerabile. - Implementarea gazoductului Ungheni-Chișinău pentru a spori interconexiunile cu UE. - Dialogul de politici privind implementarea celui de-al Treilea Pachet Energetic (fortificarea regulatorului, separarea sectoarelor gazelor și energiei electrice, asigurarea accesului competitiv al părților terțe).	- Extinderea conectivității rețelei de infrastructură țintă măsurată prin creșterea netă a capacității infrastructurii - Energia regenerabilă adăugată în rețea (MW) - Îmbunătățirea cadrelor de reglementare și instituționale - al treilea pachet energetic implementat

5. Cadrul de activități și rezultate

Prioritatea 2: Creșterea competitivității prin sprijinirea firmelor private în consolidarea capacităților și promovarea comercializării utilităților publice și a infrastructurii

Obiective cheie (Rezultate)	Activități Produse	Urmărirea indicatorilor
- Creșterea productivității și a eficienței prin sporirea concurenței, apropierea de standardele de calitate ale UE. - Comerț sporit prin intermediul lanțurilor valorice globale	- Lansarea instrumentului ZLSAC (linia de credit EU4Business-BERD) cu IFP, acordând o atenție suplimentară companiilor conduse de femei prin FiA - Sprijin trans-sectorial direct pentru companii cu un model de afaceri viabil, integritate bună pentru promovarea transferului de competențe, cu impact asupra clienților cit și furnizorilor acestora, adoptarea standardelor UE (de exemplu EHS). Accent potențial pe companiile rentabile din domeniul agrobusinessului. - Sprijinirea investițiilor străine directe care finanțează exportul în zonele de comerț liber, în vederea dezvoltării platformelor regionale de producție - Sprijin pentru creșterea celor mai bune IMM-uri (Programul "Blue Ribbon") - Îmbunătățirea climatului de afaceri (inclusiv reforma climatului investițional sensibil la dimensiunea de gen), inclusiv prin intermediul Consiliului Economic.	# dintre clienții ASB/CIM (inclusiv conduse de femei) au raportat mărirea productivității # dintre clienți au sporit vânzările din exporturi/majorare medie a exporturilor
Comercializarea și restructurarea utilităților publice și a infrastructurii de transport	- Sprijin pentru consolidarea sectorului apelor / canalizării, participarea sectorului privat, prin Acorduri de Prestare Servicii Publice și PPP, acolo unde este posibil. - Programe de dezvoltare corporativă și / sau programe de îmbunătățire a performanței financiare și operaționale pentru utilitățile publice, împreună cu promovarea infrastructurii și serviciilor municipale durabile și compatibile cu UE (inclusiv deșeuri solide) - Sprijin pentru reabilitarea durabilă a infrastructurii principale de transport, conform Strategiei de transport și logistică 2013-2022, inclusiv a drumurilor, modernizarea căilor ferate - Dialog de politici privind reforma tarifelor, achizițiilor, practicilor durabile, transparența și guvernanta în serviciile municipale - Explorarea oportunităților de suport a pre-privatizării și privatizării, în mod selectiv	# dintre clienți au îmbunătățit performanța sau eficiența după comercializare/restructurare # dintre clienți au introdus standarde îmbunătățite conform țințelor
Creșterea eficienței energetice și a eficienței utilizării resurselor la nivelul sectoarelor	- Investiții directe în eficiența energetică, dezvoltarea contractelor de performanță energetică - Eficiență energetică / resurse, instrumente rezistente la schimbările climatice pentru parteneriate cu instituțiile financiare - Sprijin pentru eficiența energetică în sectorul municipal inclusiv în cadrul "Orașelor verzi" - Luarea în considerare a susținerii dezvoltării companiilor ESCO	- energie economisită (GJ/y) #/Vol. de sub-împrumuturi debursate de către PFI în schema țintă (EE, RE)

6. Cartografierea complementarității partenerilor internaționali în domeniile de activitate ale BERD

DOMENIILE DE INTERVENȚIE ALE BERD																						
		Sectors															Cross-Cutting Themes					
		Corporate				Energy		Infrastructure				Financial					Green Transition			Inclusion		
Media granturilor investiționale indicative anuale (2014-2016, cu excluderea suportului bugetar,€ milioane)		Agribusiness	Industrie generală	Bunuri imobile	TIC	Resurse naturale	Energie electrică	Apă și canalizare	Transport Urban	Drumuri	Căi ferate	Bănci	Asigurări și alte servicii financiare	Finanțarea IMM	Capital privat	Piețe de capital	Eficiența aprovizionării cu apă	Eficiența materialelor	Energie durabilă	Gen	Tineret	Regiune
UE	93	€P				€P	€P	€P	€P	€P	€P	€P		€			€	€	€	€	€	
Banca Mondială /IFC	82	€	€P				€P			€P		€P		€					€P			€P
BEI	74	€				€P	€P	€P	€	€P	€P			€			€					
BERD (viitor)	96	€P	€			€P	€P	€P	€	€P	€P	€P	€	€			€	€	€	€		

€ Domeniu cu investiții semnificative

P Domeniu cu dialog de politici semnificativ

● Accent în principal pe sectorul privat

○ Accent în principal pe sectorul public

Domenii pentru cooperare viitoare

Governance and Resilience

Close cooperation with the IMF and EU to strengthen the resilience and governance of the banking sector.

Work together with EIB and EU to help strengthen energy security.

Competitivitate

Conlucrare cu BERD, UE și WB pentru a îmbunătăți serviciile municipale și infrastructura transporturilor

Colaborare cu BEI și UE pentru a impulsiona eficiența energetică în clădirile rezidențiale.

Notă: Cartografierea activității IFI pe baza informațiilor publice. Investiții importante ale IFI definite ca proiecte care depășesc 5% din investiția anuală și semnate începând cu 2014.

7. Riscuri de implementare și consecințele de mediu și sociale

Riscuri privind implementarea strategiei	Probabilitate	Efect	Consecințe de mediu și sociale
Vulnerabilitate în fața evoluțiilor politice: calendarul politic, inclusiv alegerile parlamentare în 2018, pot interveni în agenda de reformă în detrimentul implementării Strategiei de țară. Interdependențele dintre politica internă și dinamica sectorului privat pot crea circuite de feedback negativ.			Evaluarea și managementul impactului M & S, implicarea părților interesate: Asigurarea faptului că impactul direct, indirect, cumulat și transfrontalier al proiectelor¹ este evaluat și atenuat în modul corespunzător și este efectuată o implicare semnificativă a părților interesate. Clienții privați și publici, și guvernul pot beneficia de consolidarea capacităților de mediu și siguranță pentru a asigura adoptarea celor mai bune practici internaționale. Condițiile de muncă: Asigurarea faptului ca politicile în domeniul resurselor umane și practicilor de muncă ale clienților respectă cerințele BERD, abordează potențialele discriminări la locul de muncă și promovează egalitatea de șanse.
Dependență de factorii externi de reformă: strategia leagă astfel de factori ca programul FMI și apropierea de UE (ZLSAC). În cazul în care oricare (sau ambele) "ancore" vor deraia este probabil că implementarea strategiei va avea de suferit			Eficiența resurselor, prevenirea și controlul poluării: Asigurarea respectării standardelor de mediu ale UE conform prevederilor PR3 BERD și Acordului de asociere UE-Moldova. Proiectele din sectorul agrobusinessului nu vor contribui la degradarea terenurilor, eroziunea și pierderea fertilității solului care afectează în prezent resursele țării.
Capacitate instituțională slabă și spațiu limitat de împrumut pentru sectorul public: entitățile publice cheie responsabile pentru conceptualizarea și implementarea schemelor de infrastructură publică nu dispun de capacități, în timp ce coordonarea priorităților de infrastructură ale guvernului implică mai multe părți interesate, ceea ce poate împiedica buna implementare a strategiei; limita superioară a împrumuturilor suverane și municipale este o posibilă constrângere			Sănătate și siguranță: Asistență la îmbunătățirea sănătății și securității ocupaționale, și a comunității în cadrul proiectelor, în special în cazul în care sunt implicate lucrările de construcție. Pot fi solicitate fonduri de CT pentru a continua implementarea programelor de siguranță rutieră sprijinite de Bancă.
Climat investițional și riscuri legate de guvernanță: cadrele de reglementare și juridice insuficiente, și guvernanță slabă descurajează ISD și inhibă companiile locale, ceea ce ar putea diminua oportunitățile de investiții directe și de împrumut în sectoarele financiare și reale.			Achiziționarea terenurilor, relocarea involuntară și dislocarea economică: Proiectele de infrastructură pot necesita achiziționarea de terenuri și proprietăți. Clienții vor trebui să asigure compensarea și restaurarea mijloacelor de trai în conformitate cu cerințele băncii. O atenție deosebită poate fi necesară în cazul relocării sau dislocării utilizatorilor de teren informal și a grupurilor vulnerabile. Conservarea biodiversității și gestionarea durabilă a resurselor naturale vii: Proiectele în domeniul energetic, infrastructură și agricultură pot avea impact deoarece aduc atingere sau fragmentează habitatele sensibile ale zonelor protejate și a altor habitate valoroase și a biodiversității, precum și contribuie la degradarea terenurilor și despădurire. Asigurarea unor evaluări solide ale biodiversității asupra proiectelor pentru a minimiza impacturile, în special asupra răurilor principale și a ariilor de importanță avifaunistică și rutelor de migrație. Patrimoniul cultural: Asigurarea proceselor corespunzătoare de evaluare pentru identificarea și consultarea cu părțile interesate cheie pentru a proteja patrimoniul cultural și implementarea procedurilor privind descoperirile artefacte pentru toate proiectele care implică activități de construcție.

8. Evaluarea co-finanțării din partea donatorilor

8.1. Evaluarea necesităților de granturi pentru noua perioadă a strategiei de țară

Finanțarea sub formă de grant va fi necesară pentru atingerea obiectivelor strategice până în anul 2022, care vor include sprijin pentru:

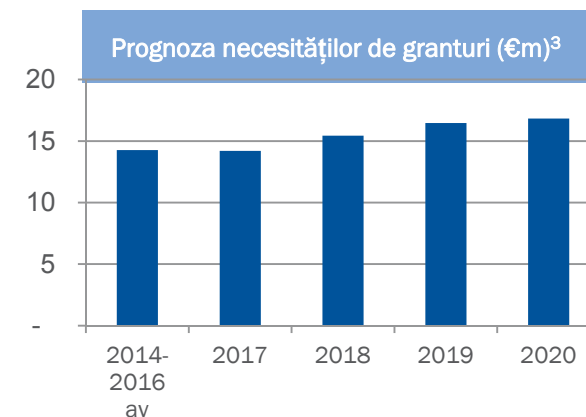
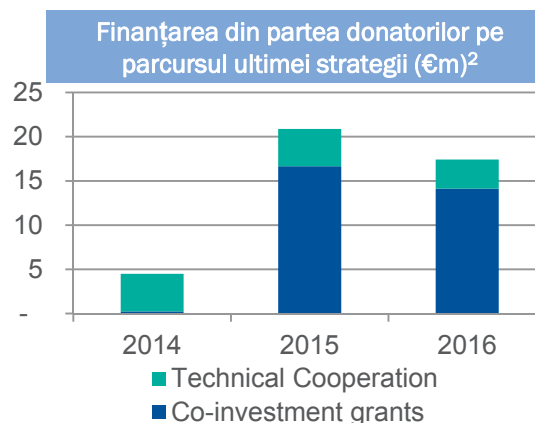
- Îmbunătățiri ale infrastructurii rutiere, energetice, municipale și de mediu
- Linii de credit prin intermediul băncilor comerciale eligibile (de exemplu, finanțare sub formă de grant de la EU4Business etc.)
- Dialog politic pentru a încuraja agenda de reformă economică, inclusiv climatul investițional și buna guvernare
- Sprijinirea capacităților sectorului financiar
- Sprijin general pentru sectorul IMM-urilor, inclusiv accent pe companiile conduse de femei
- Proiecte care vizează îmbunătățirea eficienței energetice în toate sectoarele

Indicatori de suportabilitate selectați pentru 2016		
		percentile rank ¹
PIB per capita (PPP, curent int. \$) ²	5,328	6 th
Divergența medie pe tranziție	N/A	28 th
AOD pe țară	YES	N/A
AOD ca cotă a VNB (%) ³	4.5	78 th
AOD per capita (prețuri curente USD) ³	87.9	57 th

Surse: ²IFMI (2016), ³OCED (2015)

8.2. Surse potențiale pentru finanțarea sub formă de grant

- UE va rămâne o sursă foarte importantă de finanțare sub formă de grant, fiind utilizate multiple instrumente de finanțare în cadrul cooperării BERD-UE în Moldova. Instrumentul principal este Instrumentul de Investiții pentru Vecinătate Est.
- BERD va explora în continuare oportunitățile de accesare a finanțării de la **Fondul verde pentru climă** și de la **Fondul Global de Mediu**.
- Există, de asemenea, un **sprijin bilateral** posibil pentru BERD în Moldova, inclusiv din Italia, Luxemburg, Suedia, Elveția, Taipei din China, Marea Britanie și SUA. BERD va continua să exploreze parteneriate cu acești donatori și cu alți potențiali donatori bilaterali.
- **Fondul Băncii Europene pentru Impact asupra întreprinderilor mici (SBIF)** și **Fondul special pentru împrumuturi în moneda locală pentru IMM-uri** vor continua să fie utilizate pentru a ajuta dezvoltarea IMM-urilor în țară.
- E5P (Parteneriatul pentru eficiență energetică și mediu din Europa de Est) este o altă sursă de finanțare nerambursabilă pentru Moldova.
- SSF al BERD este de asemenea, un important furnizor de granturi.

1. Clasament de percentilă simplă raportat ca procent al țărilor BERD (AOD CoOs în cazul indicatorilor AOD) care sunt reprezentate sub Moldova.

2. Datele privind CT 2014-2015 se bazează pe angajamentele de la sfârșitul lunii martie 2016 (cele mai recente date disponibile înainte de migrarea datelor într-un nou Sistem de Fonduri al Donatorilor). Datele CT pentru 2016 sunt bazate pe alocările pentru 2016 la nivel de proiect. Împrumuturile concomitente finanțate din granturi nu sunt incluse. 3. Sub rezerva revizuirilor în funcție de nevoile de finanțare din grant pentru fluxul de proiecte.

ANEXE

Anexă – Evaluarea politică

Moldova este angajată și aplică, deși neuniform, principiile democrației, pluralismului multipartit și economiei de piață în conformitate cu condițiile prevăzute în articolul 1 din Acordul de instituire a Băncii.

De la adoptarea ultimei strategii de țară în 2014, autoritățile moldovenești au continuat să pună accentul pe agenda de reformă condusă de ambiția Moldovei spre integrare europeană. După ce a îndeplinit toate criteriile de referință, Moldova a devenit prima țară din Europa de Est care se califica pentru liberalizarea regimului de vize cu UE în aprilie 2014. Un Acord de Asociere major, inclusiv ZLSAC, între Moldova și UE au fost semnate în iunie 2014 și după o perioadă de aplicare provizorie din septembrie 2014, acestea au intrat pe deplin în vigoare în iulie 2016. Acordul a pus în aplicare un important cadru suplimentar pentru reforme politice și economice.

Progresul reformelor a fost totuși neuniform fiind subminat de instabilitatea politică prelungită ca urmare a ultimelor alegeri parlamentare din noiembrie 2014 și de vulnerabilități semnificative legate de funcționarea instituțiilor statului, a agențiilor independente și a statului de drept. Problemele din aceste domenii au fost evidențiate de fraudă bancară majoră în 2015, care a implicat trei bănci mari din țară.

Stabilitatea politică a fost consolidată odată cu instaurarea unui nou guvern de coaliție în ianuarie 2016. Cu toate acestea, tensiunile politice interne în perioada până la alegerile parlamentare din 2018, inclusiv pe linii geopolitice, precum și presiunile externe, fac ca stabilitatea atinsă să fie fragilă. Deși urmează să se ajungă la o soluționare cuprinzătoare, conflictul transnistrean nesoluționat rămâne a fi un factor de risc suplimentar pentru stabilitatea Moldovei, în special în contextul schimbării conjuncturii geopolitice.

Persistă provocări serioase, în special în ceea ce privește soluționarea problemelor privind politizarea instituțiilor statului, îmbunătățirea statului de drept și a accesului la justiție și combaterea corupției sistemice. Începând cu anul 2016, au fost adoptate mai multe acte legislative care vizează combaterea vulnerabilităților persistente. Modul în care sunt implementate aceste legi va determina dacă obiectivele vor fi atinse. Crearea încrederii între guvern și societate este, de asemenea, o sarcină importantă.

Anexă – Evaluarea politică

Alegeri libere și guvernare reprezentativă

Alegeri libere, corecte și competitive

Constituția Republicii Moldova oferă cetățenilor dreptul de a-și schimba guvernarea prin alegeri periodice bazate pe votul universal. Cadrul juridic existent oferă în general o bază corespunzătoare pentru desfășurarea alegerilor democratice.

Ultimele alegeri parlamentare au avut loc în noiembrie 2014, în baza reprezentării proporționale într-o singură circumscripție la nivel național. Misiunea internațională de observare a alegerilor condusă de OSCE / ODIHR a concluzionat că alegerile "au oferit alegătorilor o gamă largă de alternative politice" și că "administrația electorală a beneficiat de încrederea majorității părților interesate, iar procesul a fost, în general, bine administrat" însă a menționat de asemenea că "campania a fost influențată de aspirațiile geopolitice ale țării" și că "înlăturarea pe ultima sută de metri din cursă a unui concurent electoral a ridicat întrebări cu privire la perioada de timp și circumstanțele în jurul acestui caz" (1).

Următoarele alegeri parlamentare vor avea loc la sfârșitul anului 2018. Modificările recente ale sistemului electoral implementate de autorități și care vizează trecerea de la un sistem proporțional la un sistem mixt, au fost întâmpinate cu rezistență de către opoziția politică din Republica Moldova și de o mare parte a societății civile și au trezit îngrijorarea partenerilor internaționali ai Moldovei. Comisia de la Veneția a Consiliului Europei și OSCE / ODIHR au ajuns la concluzia că schimbarea nu este recomandabilă în actualul context politic. (2)

Ultimele alegeri prezidențiale au avut loc în două runde în octombrie-noiembrie 2016. Acestea au fost primele alegeri directe a președintelui Moldovei în ultimii 20 de ani, ca urmare a controversatei hotărâri din martie 2016 a Curții Constituționale care reintroducea votul direct. OSCE / ODIHR au evaluat alegerile ca fiind "competitive, respectând libertățile fundamentale", observând în același timp că procesul a fost marcat de abuzul resurselor administrative, lipsa transparenței finanțării campaniilor electorale și de acoperirea mediatică neechilibrată. (3)

) Comisia de la Veneția și OSCE / ODIHR: Avizul comun privind proiectele de legi cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (Sistem electoral pentru alegerea parlamentului), Strasbourg / Varșovia, 19 iunie 2017, pp. 4-5.

2) Misiunea OSCE / ODIHR de observare a alegerilor: Republica Moldova, Alegerile prezidențiale, 30 octombrie 2016 și 13 noiembrie 2016, Raport final, 15 februarie 2017, p. 1.

3) APCE, onorarea obligațiilor și angajamentelor Republicii Moldova, Notă informativă a co-raportorilor, 13 iulie 2015, p.1

Anexă – Evaluarea politică

Separarea puterilor și un sistem eficient de control și echilibru

Republica Moldova este o republică parlamentară, cu puteri executive exercitate de guvern condus de Primul - ministru. Puterea legislativă aparține Adunării Naționale din 101 membri (parlament). Președintele este șeful statului al cărui putere constituțională este limitată, dar al cărui legitimitate publică a crescut după reintroducerea votului direct în 2016. Acesta din urmă ar putea aduce un echilibru mai mare în sistemul de control și echilibru, însă figura Președintelui a creat și noi tensiuni dintre puterile executive și orientarea geopolitică a țării. În prezent, guvernul și președintele reprezintă tabere politice opuse, în timp ce tradiția coabitării este în curs de dezvoltare. Instituțiile de stat și organele de drept sunt adesea politizate și se bucură de o încredere joasă a populației. Frauda bancară majoră în 2015 a ridicat întrebări serioase cu privire la funcționarea instituțiilor statului și a agențiilor independente. (4)

Puterea efectivă de a guverna a oficialilor aleși

Moldova a instituit aranjamente instituționale și juridice pentru ca oficialii aleși să-și exercite puterea de a guverna. De mult timp, însă, există o relație strânsă între elitele din mediul de afaceri și politice, iar interesele elitelor din mediul de afaceri au avut o influență semnificativă asupra vieții politice și a procesului de luare a deciziilor. Răspunderea funcționarilor aleși a fost un subiect de îngrijorare din partea organismelor internaționale de monitorizare. (5)

Societatea civilă, mass-media și participarea

Amploarea și independența societății civile

Organizațiile societății civile operează în baza unui cadru legal satisfăcător, care prevede drepturi și linii directoare necesare. Societatea civilă a Moldovei este în creștere. Numărul OSC-urilor înregistrate a atins cifra de peste 11.000, ale căror activități principale cuprind educație și formare, servicii sociale, dezvoltare comunitară, participare civică și advocacy, sănătate, tineret și cultură. Cu toate acestea, doar aproximativ un sfert din aceste organizații sunt considerate active. Viabilitatea financiară a OSC-urilor s-a îmbunătățit, însă sursele de finanțare rămân în mare parte limitate la donatorii străini. În iulie 2016, a fost adoptată o lege care să permită contribuabililor individuali să direcționeze 2% din impozitul pe venit către asociațiile non-comerciale și organizațiile religioase. Recenta inițiativă a Ministerului Justiției, considerată ca una ce restricționează finanțarea OSC-urilor și adaugă la povara raportării lor financiare, a devenit o cauză a preocupării OSC-urilor. În general, OSC-urile raportează o înrăutățire a mediului lor operațional.

Independența și pluralismul mass-media care funcționează fără cenzură

Cadrul juridic existent este în mare măsură în conformitate cu standardele internaționale și garantează libertatea presei. Peisajul mediatic este, în general, caracterizat de un număr considerabil de mijloace media care operează pe o piață de publicitate limitată, și care depind de subvențiile și veniturile provenite de la afiliații politici și de afaceri. În timp ce televiziunea este cea mai importantă sursă de informații, posturile de televiziune importante sunt deținute de interese politice și de afaceri, și sunt puternic asociate cu partidele politice principale. Concentrarea proprietății asupra media și polarizarea reprezintă motive de îngrijorare. Concentrarea proprietății diminuează pluralismul politic, în special în televiziune, iar jurnaliștii sunt expuși presiunii exercitate de proprietarii organelor media. Cele câteva mijloace media considerate independente se luptă pentru supraviețuire (6). În ultimii doi ani, Republica Moldova a scăzut în Indicele Libertății Presei a Reporterilor Fără Frontiere, de la 56 în 2014 până la 76 în 2016. Legea care limitează concentrarea proprietății mass-media a fost adoptată în 2016, dar se așteaptă să intre pe deplin în vigoare după expirarea licențelor curente, iar între timp, mass-media continuă să funcționeze în condițiile actuale. Nu există nici-o interferență în libertatea internetului, iar sursele de știri online contribuie din ce în ce mai mult la pluralismul în sfera media.

4) APCE, onorarea obligațiilor și angajamentelor Republicii Moldova, Notă informativă a co-raportorilor, 13 iulie 2015, p. 1.

5) Concluziile Consiliului UE privind Republica Moldova, 15 februarie 2016, paragraful 11

6) Misiunea OSCE / ODIHR de observare a alegerilor, Republica Moldova, alegerile prezidențiale, 30 octombrie 2016 și 13 noiembrie 2016, Raport Final, 15 februarie 2017, p. 3, 18-20; vizita de monitorizare a co-raportorilor APCE, 4 iulie 2016; Declarație comună în urma celui de-al treilea Consiliu de asociere UE Republica Moldova, 31 martie 2017, p. 2.

Anexa – Evaluarea politică

Canale multiple de participare civică și politică

Cetățenii moldoveni se bucură, în general, de mai multe canale de participare civică și politică. Cu toate acestea, dialogul și cooperarea dintre instituțiile statului și societatea civilă nu sunt suficient de robuste. Consiliul Național de Participare menit să permită societății civile să participe la procesul decizional la nivel național, și-a reluat activitatea în 2017, după ce a fost inactiv de peste doi ani. Cu toate acestea, participarea sporită a societății civile la procesul de luare a deciziilor și politici publice, inclusiv consultarea publică cu societatea civilă, rămâne o sarcină importantă (7), precum și consolidarea încrederii între guvern și societatea civilă.

Libertatea de a forma partide politice și existența unei opoziții organizate

Libertatea de a forma partide politice este garantată de Constituție și pusă în aplicare în practică. Există un număr considerabil de partide, iar partidele de opoziție sunt capabile să desfășoare o campanie liberă și să se opună inițiativelor guvernamentale. În ultimele alegeri generale au participat 21 de partide politice și un bloc electoral. Cinci sunt reprezentate în actualul Parlament. Cu toate acestea, rămân provocări legate de transparența finanțării partidelor. (8)

Supremația legii și accesul la justiție

Există garanții legislative și instituționale necesare pentru asigurarea supremației legii. Dreptul la un proces echitabil și libertatea de la arestul sau detenția arbitrară este prevăzută în legislație, deși lipsa de independență a sistemului judiciar și a urmăririi penale subminează acest drept.

Independența sistemului judiciar

În timp ce Constituția prevede independența sistemului judiciar, există preocupări legate de practica actuală. Sistemul judiciar este perceput ca fiind afectat de influențele politice și a elitelor din mediul de afaceri. Toate acestea subminează administrarea eficientă a justiției (9). Consolidarea independenței sistemului judiciar și a instituțiilor de aplicare a legii și lupta împotriva corupției în cadrul sistemului judiciar au fost identificate drept chestiuni prioritare pentru cooperarea RM-UE. (10)

Guvernul și cetățenii sunt în mod egal supuși legii

Constituția garantează egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii. În practică, totuși, trebuie îmbunătățită administrarea eficientă a justiției, în special independența, eficacitatea, transparența și responsabilitatea sistemului judiciar și funcționarea procuraturii. O nouă lege privind Serviciul de urmărire penală a intrat în vigoare în august 2016, cuprinzând măsuri menite să consolideze independența serviciului procuraturii, în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei. Modul în care această lege va fi pusă în aplicare va determina în cele din urmă dacă scopul este atins. (11)

7) Raportul de implementare privind Asocierea cu UE a Republicii Moldova, 10 martie 2017, p. 4; Comunicat de presă comun după cea de-a doua reuniune a Consiliului de asociere dintre UE Republica Moldova, 14 martie 2016.

8) GRECO a treia rundă de evaluare privind transparența finanțării partidelor, al doilea raport de conformitate privind Moldova, 27 martie 2015 și completarea din 4 decembrie 2015.

9) GRECO a patra rundă de evaluare, prevenirea corupției în rândul deputaților, judecătorilor și procurorilor, Raport de evaluare, 1 iulie 2016, p. 1; Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, Observații finale privind cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova, 18 noiembrie 2016, p. 6.

10) Concluziile Consiliului UE privind Republica Moldova, 15 februarie 2016; vizita co-raportorilor APCE în Republica Moldova, 4 iulie 2016; Declarație comună în urma celei de-a treia reuniuni a Consiliului de asociere UE - Moldova, 31 martie 2017, p. 2.

11) GRECO a patra rundă de evaluare, Prevenirea corupției în rândul deputaților, judecătorilor și procurorilor, Raport de evaluare, 1 iulie 2016, p. 4.

Anexa – Evaluarea politică

Politici și instituții eficiente pentru prevenirea corupției

Corupția endemică rămâne o problemă serioasă în Moldova. În societate există o percepție a corupției predominante în rândul funcționarilor de rang înalt (12). Transparency International plasează Moldova pe locul 123 din 176 de țări pe indicele percepției corupției din 2016, care reprezintă o scădere cu 20 de poziții față de 2015, când Republica Moldova ocupa locul 103 din 167 de țări. (13)

Implementarea eficientă a cadrului legislativ și politic pentru combaterea corupției rămâne problematică, iar principalele instituții responsabile de combaterea corupției, cum ar fi Centrul Național Anticorupție, suferă de pe urma unor capacități slabe și lipsei de independență (14). În martie 2017, parlamentul a adoptat noua Strategie Națională Anticorupție pentru perioada 2017-2020, înlocuind-o pe cea anterioară pentru 2011-2015 și cuprinzând 130 de măsuri menite să combată corupția la toate nivelurile și să consolideze instituțiile specializate relevante.

Drepturi civile și politice

Libertatea de exprimare, informare, religie, conștiință, circulație, asociere, întrunire și proprietate privată

În calitate de membru al ONU, Consiliului Europei și OSCE și fiind parte la Acordul de Asociere cu UE, Moldova este parte la aproape toate tratatele internaționale de bază privind drepturile omului. Drept urmare, Moldova a creat un cadru juridic național solid pentru protejarea drepturilor civile și politice

Cea mai recentă evaluare a evoluției Republicii Moldova în domeniul drepturilor omului în cadrul celei de-a doua revizuirii periodice universale a ONU a fost adoptată în 2017. Moldova a acceptat 175 din 209 recomandări, menționând 3 și amânând 31 pentru examinarea ulterioară (15). Planul național de acțiune pentru drepturile omului pentru perioada 2011-2014, cel de-al doilea adoptat de Republica Moldova, nu a fost implementat pe deplin, iar altul nou nu a fost adoptat deocamdată.

Incluziunea politică pentru femei, minoritățile etnice și alte minorități

Moldova a ratificat majoritatea tratatelor internaționale privind drepturile omului, inclusiv Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și Convenția europeană privind egalitatea de gen. Acestea se reflectă în cadrul juridic național. În conformitate cu Legea antidiscriminare din 2012, Consiliul de Egalitate a fost creat în 2014, deși competențele sale rămân limitate. În 2016 au fost adoptate măsuri suplimentare pentru promovarea egalității de gen și combaterea violenței în familie și a discriminării, inclusiv adoptarea unei Strategii privind diversitatea incluziunii pentru perioada 2016-2026. A fost stabilită o cotă pentru a se asigura că femeile reprezintă cel puțin 40% dintre candidații la alegerile locale și centrale, administrația publică și funcțiile de conducere în partidele politice. Deși femeile reprezintă 22,8% dintre parlamentari și 22,2% dintre miniștri (există 4 miniștri femei în actualul Cabinet de Miniștri din 18 membri), ele rămân totuși subreprezentate în parlament și în posturile de luare a deciziilor din cadrul guvernului (16). Violența domestică împotriva femeilor și copiilor rămâne larg răspândită (17). În februarie 2017, Moldova a semnat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

12) APCE, onorarea obligațiilor și angajamentelor Republicii Moldova, Notă informativă a co-raportorilor, 13 iulie 2015, p. 5; Raport de implementare a Acordului de Asociere UE privind Republica Moldova, 10 martie 2017, p. 5.

13) Transparency International, 2016 și 2015 Indexul de percepție a corupției.

14) GRECO, a patra rundă de evaluare, Prevenirea corupției față de parlamentari, judecători și procurori, Raport de evaluare, 1 iulie 2016, p. 1; APCE, onorarea obligațiilor și angajamentelor Republicii Moldova, Notă informativă a co-raportorilor, 13 iulie 2015, p. 8.

15) Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, Raportul Grupului de lucru pentru revizuirea periodică universală, Republica Moldova, 28 februarie 2017.

16) Comitetul pentru Drepturile Omului al ONU, Observații finale privind cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova, 18 noiembrie 2016, p. 3.

Anexă – Evaluarea politică

Moldova este o societate multiethnică. În ultimii ani s-au luat măsuri suplimentare pentru promovarea integrării persoanelor care aparțin minorităților naționale. Astfel, în decembrie 2016, guvernul a adoptat Strategia pentru consolidarea relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru perioada 2017-2027, salută de minoritățile etnice. Este în curs de elaborare un plan de acțiuni privind implementarea strategiei. În ceea ce privește relația dintre autoritățile centrale și Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuză, a fost înființat un grup de lucru comun pentru a dezvolta inițiative legislative care va aborda problemele structurale cauzate de cadrul legal și constituțional neclar (18). Parlamentul moldovean se află în proces de adoptare a amendamentelor legislative.

Libertatea de hărțuire, intimidare și tortură

În timp ce există preocupări privind rapoartele referitoare la presupuse cazuri de tortură și maltratare, în special de către organele de poliție, autoritățile moldovenești au întreprins recent măsuri pentru a întări protecția juridică împotriva torturii și relelor tratamente (19). Legea privind reabilitarea victimelor torturii a fost adoptată în septembrie 2016. Mecanismul Național de Prevenire a Torturii și-a reluat activitatea în decembrie 2016. Cu toate acestea, există preocupări legate de anumite restricții și decizii legale, care pot fi tratate ca hărțuire politică (20).

18) APCE, onorarea obligațiilor și angajamentelor Republicii Moldova, Notă informativă a co-raportorilor, 13 iulie 2015, pp. 5-6.

19) Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, Observații finale privind cel de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova, 18 noiembrie 2016, p. 5; Consiliul Europei, Comitetul european pentru prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante (CPT), vizita în Republica Moldova în perioada 14-25 septembrie 2015, publicată la 30 iunie 2016.

20) APCE, comunicat de presă în urma vizitei de monitorizare a co-raportorilor în Moldova, 4 iulie 2016.